

Pasta tuubi tagasi

Maire Raadik

Mis on pasta ja mis on tuub? Kirjutatakse:

„Kuju järgi jagatakse pastasordid kuude suurde rühma: .. torukujulised sordid – seest tühjad sordid, näiteks meie armsad makaronid ehk *maccheroni*’d, *penne*’d – siledad tuubid, mille otsad on diagonaalselt lõigatud, ja *penne rigate*’d – soonilised tuubid.” (Elukiri 2008, nr 4)

Toru- jm kujulised tainatooted (makaronid, nuudlid, spagetid) on eesti keeles saanud nime makaronide järgi – makarontooted. Pasta on meil tähendanud tainjat segu, nagu tomati- või hambapasta. Tuub on pastaga seotud – sedasi oleme nimetanud kruvitava korgiga torukujulist plast- või plekkkesta kreemide, pastade jms mahutamiseks. See „tuub”, mida loo alguses toodud näite autor mõtleb, on eesti keeli hoopis toru (ladina *tubus*, inglise *tube*). Toru otsa lõikab eestlane viltu. Tõlgime nüüd maakeelde: *penne* on viltu lõigatud otsaga torud. Itaalia *penna* tähendab sulge ja eks lõigatud ka kirjutussule ots viltuselt. Mitmuse tunnust *-d* poleks vaja enam lisada, sest itaalia *penne* ja *maccheroni* on isegi mitmuses, ainsus on *penna* ja *maccherone*.

Võõramaid makaroninimetusi sobib – vähemalt esiotsa – kirjutada kursiivkirjas: sööb *fettuccine*’t, *tagliatelle*’t, *pappardelle*’t (eri laiusega lintnuudlid), *farfalle*’t (liblikmakaronid), *fusilli*’t (spiraalmakaronid), *orzo*’t (otstarbelt supimakaronid, kujult riisiterataolised), *cannelloni*’t, *tortellini*’t (mõlemad on täidisega makaronid, esimest neist on kuju järgi nimetatud ka rullmakaronideks). Võõrsõnana on ÕS 2006-s sees ravioolid, tuntuse suurenedes võiksid lisanduda nt kannelloonid ja tortelliinid.

Muidugi ei maksa makarone nimetades unustada ka ilmekaid liitsõnu, mis eespool sulgudes lisatud. Mitmesuguse kujuga

makaronigurite ühisnimetus on vigurmakaronid, mis hõlmab ka näiteks teokarbid (itaalia *conchiglie*).

Makaron, mida *pasta* praegu inglise keele toel välja sööb, ei ole tulnud eesti keelde nõukogude ajal, nagu vahel arvatakse. Sõna on sees juba 1918 ilmunud „Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatus”. Ei ole küll makaroni süü, et ta mõnele meist vaid Vene aega meenutab. Muide, Vene ajal tuli keelekorraldajail sageli selgitada, et eesti keeles on õige lintnuudlid ja niitnuudlid, mitte lapšaa (vrd vene *лапша*, mis on omakorda tulnud tatari keelest ja tähendanud puljongis keedetud väikesi tainatükke) või vermišell (vrd itaalia *vermicelli*, ladina *vermis* 'uss'). Makaroni ja nuudli vahe kohta ütleb kirjakeele seletussõnaraamat, et nuudlid on niidi- või lindikujulised õõneta makaronid.